

Prania e një avokat si mjet për parandalimin e keqtrajtitimit

*Pjesë nga raporti i 21-të i Përgjithshëm,
publikuar në vitin 2011*

18. E drejta e personave që merren nën arrest nga policia për të marrë një avokat është garanci themelore kundër keqtrajtitimit. Ekzistenca e kësaj të drejte paraqet efekt frenues ndaj atyre që kanë ndërmend të keqtrajtojnë personat e dënuar. Më tej, avokati është në pozitën e duhur për të ndërmarrë veprimet e duhura nëse keqtrajtimi ndodh faktikisht.

19. Për të qenë plotësisht efektive, e drejta për të marrë një avokat duhet të garantohet që në fillim, kur personit i hiqet liria. Në të vërtetë, KPT-ja ka konstatuar në mënyrë të përsëritur se periudha që vjen menjëherë pas heqjes së lirisë është koha kur rreziku i kërcënimit dhe keqtrajtitimit fizik është më i madh. Më tej, e drejta për të marrë një avokat duhet zbatuar që në momentin e heqjes së lirisë¹, pavarësisht statusit të saktë ligjor të personit të përfshirë; më konkretisht, gëzimi i së drejtës nuk duhet të kushtëzohet me deklarinin zyrtar të personit si “i dyshuar”. Për shembull, në shumë sisteme ligjore në Evropë, personat mund të detyrohen të paraqiten dhe të qëndrojnë në një institucion të zbatimit të ligjit për periudha të caktuara kohe në cilësinë e “dëshmitarit” ose për “biseda informuese”; KPT-ja e di nga përvoja se personat e përfshirë mund të jenë në rrezik serioz për t’u keqtrajtuar.

20. E drejta për të marrë një avokat duhet të gëzohet nga të gjithë ata që iu hiqet liria, pavarësisht sa “e vogël” është vepra për të cilën dyshohen. Në një sërë vendesh të vizituara nga KPT-ja, personave mund t’iu hiqet liria për disa javë për vepra të ashtuquajtura “administrative”. Komiteti nuk sheh asnjë justifikim që këtyre personave t’iu hiqet e drejta e një avokati. Më tej, Komiteti ka hasur shpesh në praktikë persona që, realisht, janë të dyshuar për vepra penale e që mbahen zyrtarisht të burgosur në lidhje me një shkelje administrative, me qëllim që të shmanget zbatimi i garancive që parashikohen për të dyshuarit për vepra penale; përjashtimi i disa veprave penale nga objekti i së drejtës për të marrë një avokat sjell pashmangshmërisht me vete rrezikun e krijimit të shtigjeve të këtij lloji.

21. Po ashtu, e drejta për të pasur një avokat duhet të gjejë zbatim, pavarësisht se sa “e rëndë” është vepra për të cilën dyshohet personi i ndaluar. Në të vërtetë, personat e dyshuar për vepra veçanërisht të rënda mund të jenë mes atyre që rrezikohen më shumë nga keqtrajtimi dhe, për rrjedhojë, kanë më shumë nevojë për të marrë një avokat. Për pasojë, KPT-ja i kundërshton masat që parashikojnë mohimin sistematik për një periudhë të dhënë të kontaktimit me një avokat për personat e ndaluar, të cilët janë të dyshuar për kategori të caktuara veprash (p.sh., vepra në kuadër të legjislacionit

¹ Sigurisht, në varësi të rrethanave të çështjes së dhënë, e drejta e marrjes së një avokati mund të bëhet operative edhe në një fazë më të hershme.

kundër terrorizmit). Pyetja nëse kufizimet e së drejtës për të marrë një avokat janë të justifikuara duhet vlerësuar rast pas rasti, pa u përcaktuar nga kategoria e veprave të përfshira².

22. KPT-ja e pranon plotësisht se, në raste të jashtëzakonshme, mund të jetë e nevojshme që, për një afat të caktuar, të vonohet kontakti i personit të ndaluar me një avokat që e zgjedh vetë. Megjithatë, kjo nuk duhet të sjellë, si rezultat, mohimin e plotë të së drejtës për të marrë një avokat gjatë periudhës në fjalë. Në të tilla raste, duhet organizuar kontakti me një tjetër avokat të pavarur, të cilit mund t'i besohet që nuk do të cenojë interesat e ligjshme të hetimit. Është plotësisht e mundur që të vendosen rregulla të kënaqshme paraprakisht për këto lloj situatash, duke u konsultuar me Dhomën e Avokatisë apo Urdhrin e Profesionistëve Ligjorë.

23. E drejta për marrjen e një avokati gjatë ndalimit nga policia duhet të përfshijë të drejtën për ta takuar atë dhe privatisht. E konsideruar si garanci kundër keqtrajtimit (në dallim nga konsiderimi si mjet për të siguruar proces të drejtë ligjor), është qartësisht thelbësore që avokati të jetë i pranishëm drejtpërdrejt fizikisht me personin e ndaluar. Kjo është e vetmja mënyrë për të bërë të mundur një vlerësim të saktë të gjendjes fizike dhe psikologjike të personit të përfshirë. Po kështu, nëse takimi me avokatin nuk zhvillohet privatisht, personi i ndaluar mund të mos ndihet i lirë të japë informacione për mënyrën se si po trajtohet. Në momentin që pranohet se, në raste përjashtimore, avokati në fjalë mund të mos jetë avokat i zgjedhur nga personi i ndaluar, por një avokat zëvendësues i zgjedhur në bazë të procedurës për të cilën është rënë dakord më parë, KPT-ja nuk sheh asnjë nevojë për heqje të kushtit të fshehtësisë, në takimet midis avokatit dhe personit të përfshirë.

24. E drejta për marrjen e një avokati duhet të përfshijë dhe të drejtën për të pasur një avokat të pranishëm gjatë marrjes në pyetje nga policia dhe avokati duhet të jetë në gjendje të ndërhyjë gjatë marrjes në pyetje. Natyrisht, kjo nuk duhet ta pengojë policinë që të fillojë menjëherë marrjen në pyetje të personit të ndaluar, i cili ka ushtruar të drejtën e marrjes së një avokati, edhe përpara sesa të mbërrijë avokati, në rast se kjo kërkohet nga urgjenca e skajshme e çështjes së dhënë; as nuk duhet të përjashtojë zëvendësimin e një avokati që pengon zhvillimin e duhur të marrjes në pyetje. Thënë kjo, nëse lindin situata të tilla, policia duhet, si rrjedhojë, të jetë e përgjegjshme për veprimet e saj.

25. Së fundi, me qëllim që e drejta e marrjes së një avokati gjatë arrestimit nga policia të jetë plotësisht efektive në praktikë, duhen marrë masat e duhura që në këtë fazë të hershme të procedurës penale për ata persona që nuk janë në pozitë për të paguar një avokat.

² Këtu mund t'i referohemi vendimit të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në çështjen Salduz kundër Turqisë (27 nëntor 2008), në të cilin Gjykata konstatoi se "... Neni 6§1 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut parashikon që, si rregull, duhet siguruar marrja e një avokati ..., përveçse kur, në dritën e rrethanave të veçanta të secilës çështje, dëshmohet se ka arsye që e bëjnë të detyrueshëm kufizimin e kësaj të drejte". (paragrafi 55).